

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: marketa.skodova@soc.cas.cz

Občané o ústavních pravomocích prezidenta a způsobu jeho volby

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2008, v08-01</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>14. 1. – 21. 1. 2008</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1046</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PI.7, PI.8, PI.9, PI.10, PI.11, PI.13, PI.14, PI.17, PI.19, PI.41</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>13. února 2008</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Markéta Škodová</i>

V lednovém šetření se Centrum pro výzkum veřejného mínění věnovalo problematice postavení prezidenta v politickém systému České republiky. Šetření zjišťovalo názory občanů na jednotlivé ústavní pravomoci prezidenta – na jeho postavení vůči vládě (viz tab. č. 2) a na jeho roli při jejím jmenování (tab. č. 3), na možnost rozpouštět Poslaneckou sněmovnu Parlamentu ČR a vypisovat nové volby (tab. č. 4), na existenci a podobu práva veta (tab. č. 5), na roli prezidenta při jmenování soudců Ústavního soudu (tab. č. 6) a na postavení prezidenta v oblasti zahraniční politiky země (tab. č. 7). Respondenti se vyjadřovali také k tomu, zda by se měl prezident věnovat konkrétním či spíše obecným otázkám (tab. č. 8), ke způsobu jeho volby (tab. č. 9) a také k tomu, jaká osoba je vhodná pro vykonávání tohoto úřadu (tab. 10).

Téměř dvě třetiny dotázaných (61 %) se domnívají, že pravomoci prezidenta by měly být zachovány ve stávajícím rozsahu. Pro jejich rozšíření se vyslovilo 19 % občanů, oklestit by je naopak chtělo 12 % respondentů (viz. tab. 1). Při pohledu na výsledky předchozích šetření je zjevné, že v porovnání s rokem 2002 je ve veřejnosti výrazně nižší podíl lidí, podle kterých by prezidentské pravomoci měly být sníženy (35 % v dubnu 2002; 12 % v lednu 2008), a naopak se zvýšilo relativní zastoupení těch, kteří se domnívají, že pravomoci prezidenta by měly zůstat zachovány (ze 41 % v dubnu 2002 na 61 % v lednu 2008).

Tab. 1: Pravomoci prezidenta by měly být...¹ (v %)

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008
Zachovány	41	52	56	59	61
Rozšířeny	11	32	25	22	19
Zúženy	35	9	11	8	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Co se týče konkrétních pravomocí, Češi si v časovém horizontu daném výzkumy CVVM konstantně jen sporadicky přejí „silného“ prezidenta, který by byl fakticky rozhodujícím prvkem výkonné moci (jmenoval by a dle vlastního uvážení řídil vládu i zahraniční politiku země) a měl rozhodující pozici i vůči moci zákonodárné (disponoval by právem kdykoli rozpustit poslaneckou sněmovnu či právem absolutního veta vůči zákonům přijatým parlamentem). Relativně malou podporu má i výlučná pravomoc prezidenta jmenovat soudce Ústavního soudu. Výsledky šetření těchto otázek, včetně časových řad, shrnují tabulky 2 až 7.

Tab. 2: Postavení prezidenta vůči vládě² (v %)

	duben 2002	únor 2004	duben 2005*	leden 2007	leden 2008
má zasahovat do její činnosti v omezené míře	49	61	56	52	49
nemá vůbec zasahovat do činnosti vlády	35	23	28	31	32
má řídit vládu	6	11	9	10	11

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády, prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády, nebo prezident má řídit činnost vlády a předsedat jí namísto premiéra?“

¹ Otázka: „Myslíte si, že by měly být pravomoci prezidenta rozšířeny, zúženy, nebo by měly zůstat tak, jak je tomu nyní?“

² Otázka: „Jaké postavení má mít prezident vůči vládě? Prezident nemá zasahovat do činnosti vlády; prezident má v omezené míře zasahovat do činnosti vlády; prezident má řídit činnost vlády?“

Tab. 3: Role prezidenta při jmenování vlády³ (v %)

	duben 2002	duben 2005*	leden 2007	leden 2007
jmenovat ministry na doporučení premiéra	64	61	62	61
jmenovat ministry podle vlastního uvážení	9	15	15	16
nemá ministry jmenovat	13	13	10	11

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Jak má podle Vás prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra, nebo nemá jmenovat členy vlády?“

Tab. 4: Pravomoc prezidenta rozpustit PS a vypsát nové volby⁴ (v %)

	duben 2002	duben 2005	leden 2007	leden 2008
ve výjimečných případech daných Ústavou	72	63	69	74
kdykoli to podle něj vyžaduje politická situace	7	18	14	12
nikdy	7	8	7	4

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví.“

Tab. 5: Právo zamítnout parlamentem přijatý zákon⁵ (v %)

	duben 2002	duben 2005*	leden 2007	leden 2008
ano, s možností přehlasování parlamentem	50	43	46	44
ano, s konečnou platností	15	27	25	28
ne	14	17	16	16

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví.“

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností, ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, nebo ne?“

³ Otázka: „Jak má prezident jmenovat vládu? Má jmenovat všechny ministry na základě vlastního uvážení; jmenovat všechny ministry na základě doporučení budoucího premiéra; nemá jmenovat ministry vlády – to má být v kompetenci někoho jiného?“

⁴ Otázka: „Za jakých okolností má mít prezident pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsát nové volby? Nikdy, jen ve výjimečných případech vymezených ústavou, nebo kdykoli sám rozhodne, že to politická situace vyžaduje?“

⁵ Otázka: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností; ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou; ne, prezident nemá mít tuto pravomoc?“

Tab. 6: Role prezidenta při jmenování soudců Ústavního soudu⁶ (v %)

	duben 2002	duben 2005	leden 2007	leden 2008
všechny se souhlasem jiného ústavního činitele	44	36	34	33
část soudců, zbytek jiní činitelé	17	22	24	25
všechny soudce sám	10	19	16	13
nemá jmenovat soudce ÚS	8	8	8	8

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Tab. 7: Postavení prezidenta v zahraniční politice země⁷ (v %)

	duben 2002	duben 2005	leden 2007	leden 2008
může se angažovat ve směru udávaném vládou a ministerstvem zahraniční	65	54	61	64
má aktivně vystupovat nezávisle na vládě	15	26	20	16
má řídit zahraniční politiku	6	9	8	9
nemá se angažovat	6	6	5	6

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Třídění druhého stupně ukázalo, že konkrétní prezidentské pravomoci mají ve všech zkoumaných případech relativně vyšší podporu mezi dotázanými, kteří si obecně přejí jejich rozšiřování. Lidé ve věku 15-19 let k jednotlivým prezidentským pravomocím spíše neuměli zaujmout stanovisko, a oproti všem starším respondentům tedy častěji volili odpověď „nevím“.

⁶ Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat soudce Ústavního soudu? Má jmenovat všechny ústavní soudce na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ústavní soudce se souhlasem některého z vysokých ústavních činitelů (např. premiéra nebo předsedy některé z komor parlamentu), má jmenovat pouze část ústavních soudců, např. třetinu, zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli, nebo nemá jmenovat soudce ústavního soudu?“

⁷ Otázka: „Jaké postavení má mít prezident v oblasti zahraniční politiky? Prezident se nemá angažovat v oblasti zahraniční politiky, prezident se může angažovat v oblasti zahraniční politiky, ale nesmí překračovat oficiální směr, který udává vláda a ministerstvo zahraničí, prezident má aktivně vystupovat v oblasti zahraniční politiky nezávisle na vládě, nebo prezident má řídit českou zahraniční politiku?“

CVVM ve výzkumu zjišťovalo, zda by se měl prezident podle názoru občanů věnovat spíše řešení konkrétních problémů či obecnějším otázkám politické kultury, morálky a podobně (viz tabulku č. 8).

Tab. 8: Jakým otázkám se má prezident věnovat? ⁸ (v %)

	únor 2004	duben 2004	leden 2007	leden 2008
měl by se věnovat řešení konkrétních otázek, ale jen ve výj. případech	34	36	43	40
měl by se trvale věnovat řešení konkrétních otázek	42	41	30	32
měl by se věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně	21	21	22	20

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupci tvoří odpovědi „neví“.

Dvě pětiny respondentů (40 %) vyjádřily mínění, že český prezident by se měl věnovat řešení konkrétních otázek jen ve výjimečných případech. Třetina dotázaných (32 %) se domnívá, že by se řešení konkrétních otázek měl prezident věnovat trvale. Jedna pětina (20 %) oslovených pak soudí, že prezident se má zabývat především obecnějšími otázkami politické kultury, morálky a podobně.

Součástí šetření byla dále otázka týkající se toho, jaký způsob volby prezidenta je podle mínění dotázaných nejvhodnější pro Českou republiku⁹ (viz tabulku 9).

Tab. 9: Kdo by měl volit prezidenta? (v %)

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008
všichni voliči	57	68	57	60	64
parlament	20	16	23	23	18
širší shromáždění volitelů	12	11	11	10	10

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Ve veřejnosti převládá názor, že prezidenta republiky by měli volit všichni voliči. Pro tento způsob volby se vyslovily téměř dvě třetiny dotázaných (64 %). Necelá pětina respondentů (18 %) považuje za nejvhodnější stávající způsob volby

⁸ Otázka: „Má podle Vás prezident republiky zasahovat do řešení konkrétních problémů, nebo se má spíše věnovat obecnějším otázkám politické kultury, morálky a podobně? Měl by se trvale věnovat i řešení konkrétních otázek, měl by se jim věnovat, ale jen ve výjimečných případech, nebo by se měl věnovat obecnějším otázkám morálky a podobně?“

⁹ Znění otázky: „Který z běžně užívaných způsobů volby prezidenta je podle Vás nejvhodnější pro Českou republiku? Volba parlamentem, tj. poslanci a senátory současně, volba širším shromážděním volitelů (např. poslanci, senátory a krajskými zastupiteli), nebo volba všemi voliči?“

prezidenta parlamentem, každý desátý pak vidí jako optimální volbu prostřednictvím nějakého širšího sboru volitelů. Ze srovnání s výsledky výzkumů od dubna roku 2005 vyplývá, že ve veřejnosti poněkud vzrostla podpora tzv. přímé volby a naopak poklesla podpora volby prezidenta parlamentem.

Volba prezidenta parlamentem má větší podporu u potenciálních voličů ODS a respondentů, kteří svoji životní úroveň označují jako dobrou, přímou volbu statisticky významně častěji podporují lidé, kteří by svůj hlas ve volbách dali ČSSD a KSČM a dotázaní s proklamovanou špatnou životní úrovní.

Šetření mělo také zjistit, jaký typ osoby je podle mínění Čechů nejvhodnější pro výkon funkce prezidenta republiky¹⁰ (viz tabulku č. 10).

Tab. 10: Osoba vhodná pro výkon funkce prezidenta (v %)

	duben 2002	únor 2004	duben 2005	leden 2007	leden 2008
politik mimo strany	37	35	41	37	37
nezáleží na tom	32	41	30	38	33
člověk mimo politiku	19	12	19	15	20
člen strany	4	6	5	4	4
předseda strany	2	1	1	2	2

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Největší část občanů (37 %) považuje za nejvhodnějšího kandidáta pro výkon funkce prezidenta republiky osobu stojící mimo politické strany a třetina oslovených se domnívá, že na politické angažovanosti nejvhodnějšího kandidáta na prezidentský úřad nezáleží. Pětina Čechů (20 %) preferuje člověka, který nikdy nebyl v politice. Stranického kandidáta jako optimální variantu naopak stejně jako v lednu 2007 vnímá 6 % dotázaných, a to včetně 2 % těch, kteří za nevhodnější osobu pokládají předsedu politické strany.

¹⁰ Znění otázky: „Jaký typ osoby je podle Vás nejvhodnější pro vykonávání funkce prezidenta? Člověk, který nikdy nebyl v politice, politik, který není členem žádné strany, člen politické strany, předseda politické strany, nebo na tom nezáleží?“